

BEREISHIS: A STUDY OF TEXT, TRADITION & THEOLOGY

“IN THE IMAGE OF GOD”

מסכת אבות (ג:יד)

הוא היה אומר חביב אדם שנברא בצלם, חבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם שנאמר (בראשית ט ו) בצלם אליהם עשה את האדם חביבין ישראל שנקראו בנים למקומות שנאמר (דברים י"ד) בניים אתם לה' אלהיכם ...

שפתינו חכמים (בראשית א:כו)

ר"ל בדפוס שהכינו לאדם. אבל אין לפירוש בצלמו של הקב"ה, והוא אין להקב"ה שום צלם ותמונה, כדכתיב בפ' ואთחנן (ד:יב) ותמונה אינכם רואים, לכך מפרש בדפוס שלנו, ור"ל העשו לנו, כמו שפירש בסמוך (פכ"ז) על מלת בצלמו, בדפוס העשוי לו. והא דפירוש רשי' בסמוך (שם ד"ה בצלם) צלם דיוקן יוצרו, ה"פ באותו דיוקן שנראה להם לבניאים כشنגלה להם, כך ברא את האדם.

אבן עוזרא (בראשית א:כו)

והנה בצלם אלהים מלאך

רשב"ם (בראשית א:כו, כז)

בצלמנו – בצלם המלאכים:

בצלמו – של אדם, הוא בצלם אלהים, מלאכים. ועל תחתמה אם לא נתפרש יצירת המלאכים, כי לא כתוב משה כאן לא מלאכים ולא גיהנום ולא מעשה מרכבה, אללא דברים שאנו רואים בעולם הנוכרים בעשרת הדברים, כי לכך נאמר כל מעשה ששת הימים כמו שפירשתי למטה:

ספר הכוורת (ד:ג)

ראית הנבואה ברורה משל ההקש הגינוי. היא אשר השיגה את العليונים עין בעין וראיתה את צבא השמים – את הרוחניים הקרובים את האלוה ואות האחרים – בצורת האדים, הם אשר נרמו אליהם במאמר האלוּ-ה ית', "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" . . . בך ברא האלוה את האדם בצורת מלאכי ומשרתיו הקרובים אליו לפי מדרגתם ולא קרבת המקום . . .

רמב"ן (בראשית א:כו)

כוי ידמה לשניהם, במתכונת גופו לארץ אשר לך ממנה, וידמה ברוח לעליונים, שאינה גוף ולא תמות.

רמב"ם (יסודי התורה ד:ח)

נפש כל בשר היא צורתו נתן לו האל, והרעת היתריה המצוייה בנפשו של אדם היא צורת האדם השלם בדעתו, ועל צורה זו נאמר בתורה נעשה אדם בצלמנו כדמותנו כדמותן כולם שתהיה לו צורה היודעת ומשגת הדעות שאין להם גולם כמו המלאכים שהם צורה بلا גולם עד שידמה להן

רמב"ם במורה הנבוכים (א:א)

צלים ודמות. כבר ישבו בני אדם כי צלים בלשון העברי מורה על תבנית הדבר ותארו, והבאים הדבר לידי הgesma מוחלטת לפיו שני נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וחשבו כי ה' צורת האדם כלוי תבניתו ותארו . . . שמה המיויחד

לה בלשון העברי תאָר... אַבְלַ צָלָם... הִיא אֲמַתָּתוֹ מִחְמַת הַיּוֹתוֹ הַמֵּצָא, אֲשֶׁר אָוֹתוֹ הַעֲנֵן בָּאָדָם הוּא אֲשֶׁר בּוֹ תַּהֲיָה הַהְשָׁגָה הָאָנוֹשִׁית, וּבָגָל הַהְשָׁגָה הַשְׁכְּלִית הָוּ נָאָמֵר בּוֹ בְּצָלָם אֱלֹקִים בָּרָא אָוֹתָו... וְתַהֲיָה הַכּוֹנֶה בָּאָמָרוּ נָעָשָׂה אָדָם בְּצָלָמֵנוּ – הַצְּרוּה הַמִּינִית שְׁהִיא הַהְשָׁגָה הַשְׁכְּלִית לְאַתְּבָנִית וְהַתָּאָר... וְכָאָשָׁר יָחִיד אָדָם בְּעַנִּין מַוְפְּלָא מִאָדָם שֶׁבּוֹ מָה שָׁאַיִן בְּשָׁוֵם דָּבָר בְּכָל הַמִּצְיאָת מִתְחַת גַּלְגָּל הַירָּח וְהִיא הַהְשָׁגָה הַשְׁכְּלִית..

משך חכמה (בראשית א:כו)

הצָלָם הָאֱלֹקי הָוּ אֲבָנָה הַחֲזָפִישִׁית בְּלִי طָבָע מִכְרִית, רַק מִרְצָץ וּשְׁכָלְחָפְשִׁי... רַק זֶאת אָנוּ יְדֻעִים, שְׁלַחְבָּחִירָה הַחֲזִיפִית הָוּ מִצְמָצּוֹם הָאֱלֹקָות, שְׁהִשְׁיָת מִנִּיחָה מִקּוֹם לְבוֹרָאוּ לְעֹשָׂת כַּפִּי מָה שִׁיבָּחָרוּ... וְלֹכֶن אָמַר אֶל לְבּוֹ "נָעָשָׂה אָדָם בְּצָלָמֵנוּ", פִּירּוֹשׁ, שְׁהִתְרֹהָה מִדְבָּרָת בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, שְׁאָמַר נִנִּיחָה מִקּוֹם לְבָחִירָת הָאָדָם שֶׁלֹּא יְהָא מִוּרָכָה בְּמִפְעָלָיו וּמִחוּבָה בְּמִחְשְׁבּוֹתָיו, וַיְהִי בְּחִרֵי חָפְשִׁי לְעֹשָׂת טָבָע אוֹ רָע כַּאֲשֶׁר יְחִזּוּ נְפָשׁוֹ וַיּוּכְלָל עֹשָׂות דָּבָרִים נְגַד מִזְגִּי טָבָעוֹ וְנְגַד הַיְשָׁר בְּעַנִּיןָה."

עלִי שׁוֹר (ח"א עמ' קנה-קנו)

אָוּלָם נְתַבּוֹנָה–נָא בְּעַצְמָנוּ, כְּלָוֵר בְּאָדָם הַמְבָוגָר: הָאָם אֲנָחָנוּ מַרְבִּים לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָחָה הַבָּחִירָה? טָבָיעִים, חִינּוּר,
הָרָגֵל, נְגִינִית שָׁוֹלְטִים בְּנָנוּ בְּמַעַט שְׁלֹטוֹן מוֹחָלָט שְׁנוֹעָר עַד שִׁיבָּה. יַתְּכַן שָׁאָדָם יַזְכִּיר שְׁנָתוֹנִי מִבְּלִי לְהַזְּדַקָּה לְכָחָה הַבָּחִירָה!... הָרִי יוּכָל לְהַזְכִּיר אֶת שְׁנָתוֹנִי בְּשָׁם טָבָע מִבְּלִי שְׁהִיא בּוּחָר בְּדָרְכָו מַתְּרוֹק הַסְּכָמָה שְׁכָלִית עַצְמָאִת!... כִּי הַבָּחִירָה אַיִנָה כָּל וְכָל לְחַם יָמוּ הרוֹחָנִי של הָאָדָם. הִיא מִהְמָעָלוֹת הַעֲלִיוֹנָות אֲשֶׁר הָאָדָם צָרֵיךְ לְעַמּוֹל כִּדְיַי לְהַשְׁגָּה... .

רס"ג (בראשית א:כו)

בְּצָלָמֵנוּ בְּדָמוֹתָנוּ, בְּצָלָמֵנוּ בְּדָמוֹתָנוּ שְׁלִיטָ.

R. Joseph B. Soloveitchik, *The Lonely Man of Faith*, p. 12

There is no doubt that the term "image of God" in the first account refers to man's inner charismatic endowment as a creative being. Man's likeness to God expresses itself in man's striving and ability to become a creator. Adam the first who was fashioned in the image of God was blessed with great drive for creative activity and immeasurable resources for the realization of this goal, the most outstanding of which is the intelligence, the human mind, capable of confronting the outside world and inquiring into complex workings.

Rabbi Joseph B. Soloveitchik, *Yemei Zikaron*, p. 86 (trans. David Strauss)

The Torah describes the creation at length in order to teach us a very important lesson – "to walk in all His ways" – and to instruct man to imitate his Creator and be himself a creator. A person should not shake his head saying that this demand of man is impossible, for he cannot imitate his Creator in creativity . . . The Torah, nevertheless, demands of man and commands him to tirelessly exert himself to cling to the traits of the Holy One, blessed be He, and be a creator.

מכתב מלאיל'הו (ח"א עמ' 32)

כַּאֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם, עָשָׂה לְנוֹתָן וְנוֹטָל. כַּה הַנְּتִינָה הָוּ כְּחַלְלָה כְּלָלָה בְּרֹוק הָוּ שְׁהָאָרָם מְרַחֲם וּמְטַבֵּב וּנוֹתֵן מִבְּלִי דָבָר בְּתָמָרָה... וּכְכָה עָשָׂה אֶת הָאָדָם, כְּכֹתוֹב: בְּצָלָם אֱלֹקִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם," כִּי יוּכָל לְרַחֲם וּלְהַטִּיב וּלְיִתְּן